

**R. P. Georgii De Rhodes Avenionensis, È Societate Iesv,
Philosophia Peripatetica, Ad Veram Aristotelis Mentem**

Rhodes, Georges de

Lvgdvni, 1671

IV. De nouem categoriis absolutis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95638](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95638)

accidentalibus; quibus tamen conuenit definitio substantiæ, prout præscinditur à completa & incompleta. Ex quibus ad totam rationem dubitandi nihil superesse videtur quod egeat resolutione.

QVÆSTIO IV.

De nouem categoriis absolutis.

Absolutas voco categorias omnes, præter relationem, etsi certum mihi sit, plures ex illis esse relatiua transcendentalia, quod non impedit, quin dici possint etiam absolutæ, ut distinguantur à relatione categorica, quæ tota respectiua est. De nouem ergo illis generibus categoricis pauca quædam duntaxat supersunt, quæ dicenda esse videantur post ea quæ de illis disputata sunt alibi.

SECTIO I.

De substantia categorica.

Non considero hîc propriam rationem substantiæ, quam nuper exposui quantum satis erat, prout differt ab accidente, dictaque substantia est, prout substat accidentibus, vel prout subsistit per se, idest prout exigit esse in se omnino completa & terminata. Proprietates eius enumerantur aliquæ à Philosopho, in quibus non est difficultas huius loci propria: non esse in subiecto inhesionis completo, quæ proprietates non est, sed primus conceptus substantiæ: vniucè ac essentialiter prædicari de primis substantiis, idest de indiuiduis, quod solius secundæ substantiæ, idest generum & specierum proprium est, ut patet: significare hoc aliquid, idest substantiam aliquam completam singularem, quod soli conuenit primæ substantiæ: non habere contrarium, quia substantia subiectum non habet; contraria verò dicuntur, quæ ab eodem subiecto se mutuo expellunt: non suscipere magis & minus, idest non intendi, nec remitti, quod disputatum est in Physica, tractatu 3, suscipere posse contraria, v.g. calorem & frigus successiue.

De substantia itaque solùm hîc disputo, prout est categoria, siue prout est summum genus, sub quo dispositæ sunt plures species vsque ad indiuiduum; & quæro primum, quid sit substantia illa, quæ in hac categoria est summum genus: secundò, quomodo illa diuidatur in primam & secundam substantiam; qualis diuisio illa sit, & quodnam in ea sit totum diuisum.

Ratio verò dubitandi est primò, quia quando definitur prima substantia, vel definitur aliquid commune, vel aliquid singulare. Si definitur aliquid commune: ergo non definitur prima substantia, quæ significat singulare; sed definitur secunda, quæ significat substantiam vniuersalem. Si definitur aliquid singulare: ergo illa definitio non est communis omnibus primis substantiis.

Secundò illa diuisio substantiæ in primam & secundam, non videtur esse adæquata, quia partes substantiæ, v.g. manus & caput, neque sunt in subiecto, neque dicuntur de subiecto; idè substantiæ sunt, non primæ, neque secundæ: ergo

A diuisio hæc non valet, neque Aristoteles rectè definiuit primam substantiam.

Tertio si bona est hæc diuisio substantiæ in singularem & vniuersalem; substantia quæ diuiditur in hæc duo membra, est substantia summum genus in hac categoria: hoc autem absurdum est, quia tunc vitiosa est diuisio, quando totum diuisum est vnum ex membris diuisionis; alioqui totum erit æquale suæ parti; sed in diuisione substantiæ prædicamentalis, & genericæ in primam & secundam, totum diuisum est vnum ex membris diuisionis, quia secundæ substantiæ sunt genera & species: totum autem quod diuiditur, est genus ad membra diuisionis: ergo totum quod diuiditur est vnum ex membris, in quæ diuiditur; sicque aliquid diuiditur in seipsum, & in aliud aliquid: quo nihil dici potest absurdius.

Dico primò, substantiam prædicamentalem, siue summum genus in categoria substantiæ, esse substantiam completam, & finitam essentialiter.

Summum genus huius categoriæ.

Ratio est, quia illa sola vniucè prædicari potest de suis inferioribus; substantia verò, quæ præscinditur à completa & incompleta, ab infinita & finita, solùm analogicè communis est, ut satis probatum est questione prima: quod non impedit, quin Christus Dominus, quatenus homo, ponatur in categoria; non enim hinc sequitur, quod personalitas Verbi secundum se sit ens categoricum, sed tantum ratione humanæ naturæ, cui est vnita in vnitatem personæ. Vnde neque hinc sequitur, quod Deus, ut Deus, sit in prædicamento.

Dico secundò. Diuisio substantiæ in primam & secundam, idest in singularem & vniuersalem, non est diuisio generis in duas species, sed est diuisio subiecti in duo accidentia, quorum vnum est reale, alterum intentionale.

Diuisio substantiæ in primam & secundam.

Ratio est, quia tunc non est diuisio generis in species, sed subiecti solùm in accidentia, quando differentie membrorum diuidentium non sunt essentielles, sed accidentales & toti diuiso, & membris diuisis: sed singularitas & vniuersalitas, quæ constituunt substantiam primam & secundam, sunt accidentales substantiæ, quæ diuiditur, & substantiæ singulari ac vniuersali, quæ sunt membra diuidentia; natura enim secundum se nec est singularis, nec vniuersalis; singularitas enim, & vniuersalitas sunt extra conceptum naturæ: ergo diuisio substantiæ in primam & secundam est diuisio subiecti in duo accidentia, quorum alterum, nempe singularitas, est reale, quia conuenit naturæ per operationem intellectus; alterum, nempe vniuersalitas, est intentionale, quia conuenit illi per intellectum, etiam, ut probabam aliàs, sit etiam reale, sed extrinsecè ac denominatiue. Est igitur diuisio ista similis ferè isti alteri hominum, *Alij sunt albi, alij nigri.*

E Dico tertio. In hac diuisione totum diuisum non est substantia summum genus in hac categoria, sed est substantia completa, prout præscinditur ab existentia, vel ab actuali substantia.

Totum diuisum in hac diuisione.

Ratio est, quia substantia summum genus prædicatur essentialiter de suis inferioribus: substantia quæ diuiditur in primam & secundam, non prædicatur essentialiter, cum existere singulariter, aut vniuersaliter, accidentia sint substantiæ;

aut

ant etiam actu subsistere primario, aut secundario: ergo totum quod in ea membra diuiditur, non est substantia prædicamentalis, & generica.

Solutio prima.

Ad primam respondeo, quod quando definitur prima substantia, non definitur aliquid simpliciter singulare; sed aliquid commune secundum rationem communem singularitatis, non autem propterea hoc, vel illud singulare: sicut datur una definitio individui communis omnibus individuis.

Solutio secunda.

Ad secundam sæpè dictum est, quod sola substantia completa diuiditur in primam & secundam, ac proinde partes substantiæ completæ, cuiusmodi sunt caput, pes, digitus, non sunt primæ substantiæ.

Solutio tertia.

Ad tertiam respondeo, probatum esse, quod substantia summum genus in hac categoria non est totum quod diuiditur in primam & secundam substantiam: unde totum corrumpit argumentum, quod inferebat vitiosam esse diuisionem; quia totum quod diuiditur, est genus; & membrum in quod diuiditur, est genus, sicque pars erit æqualis toti. Hoc autem locum non habet posito quod hæc sit diuisio subiecti tantum in accidentia, quia secunda substantia, quæ membrum est diuisionis, significat substantiam vniuersalem, quæ sit genus aut species, id est, quæ prædicetur in quid & essentialiter de suis inferioribus: non autem significat substantiam vniuersalem, quæ prædicetur accidentaliter, & in quale de inferioribus, cuiusmodi est substantia quæ diuiditur in primam & secundam.

Quamquam etiam aliunde vitiosum esset argumentum, cuius ista est maior: Tunc vitiosa est diuisio, quando totum diuisum est vnum ex membris diuidentibus; simili enim argumento probaretur, quod vniuersale diuidi non potest in genus & speciem; si enim diuiditur, est genus, quod est vnum ex membris diuisionis. Respondebam enim in Logica, tunc diuisionem esse vitiosam, quando membrum diuidens est totum diuisum sub eadem formalitate; si autem sit idem sub diuersa formalitate, tunc vitiosam non esse diuisionem; nam vniuersale totum est diuisum, & sub altera est membrum diuidens. Idem dici posset de prima & secunda substantia, si diuisio illa esset generis in species.

SECTIO II.

De prædicamento quantitatis.

Quantitatem, rem in natura omnium oculis maximè aspectabilem, & tamen maximè reconditam, & inexplicabilem, tradidi 3. *Physicorum*: nunc categoricam coordinationem illius hic solum propono, & explico, quale sit genus in hac categoria, quanam eius species, quanam proprietates.

Prima dubitatio.

Ratio enim dubitandi primò est, quia Philosophus quantitatem diuidit in continuam & discretam, permanentem & successiuam: non apparet autem quomodo numerus, seu quantitas discreta, & tempus ac motus, seu quantitas continua, dici possunt quantitates, cum quantitas definiti debeat accidens extensuum localiter impenetrabiliter.

Secunda dubitatio.

Secundò, non videtur etiam posse diuidi quantitatem in lineam, superficiem, & corpus; nam in

hac diuisione species se mutuo includunt; superficies enim est longitudo & latitudo: ergo includit lineam: & corpus est longitudo, latitudo, & profunditas: ergo includit lineam, & superficiem.

Dico primò. Quantitas prædicamentalis est sola quantitas continua, permanens; quantitas autem discreta, & quantitas successiuæ, non pertinent ad hanc categoriam.

Obserua multas solere afferri diuisiones quantitatis, primò enim diuiditur in quantitatem molis, & quantitatem virtutis. Quantitas molis est, per quam substantiæ sunt extensæ localiter, & habent æqualitatem aut inæqualitatem, magnitudinem aut paritatem. Quantitas virtutis significat gradum aliquem perfectionis aut essentia: sic enim meritò appellatur Deus magnus, non mole, sed virtute, eo quod sit omnis perfectio suæ vlllo termino. Secundò diuiditur in continuam, & discretam. Continua est, cuius partes communi termino copulantur, vt partes alicuius corporis: discreta, cuius partes nullo copulantur termino communi, cuiusmodi sunt partes numeri aut orationis. Tertiò, quantitas continua diuiditur in permanentem, & successiuam. Permanens est cuius partes omnes sunt simul: successiuæ cuius partes esse non possunt simul, vt partes temporis & motus. Quartò, quantitas permanens diuiditur in lineam, superficiem & corpus.

Linea est longitudo expers latitudinis & profunditatis: superficies est longitudo & latitudo expers profunditatis: corpus est longitudo, latitudo & profunditas. Dixi ergo summum genus in hac categoria esse solam quantitatem continuam, & permanentem; numerum autem & tempus ab ea excludi.

Ratio est, quia illa sola quantitas pertinet ad hanc categoriam, cui soli conuenit definitio propria quantitatis, quæ definitur accidens extensuum substantiæ localiter, & impenetrabiliter: sola quantitas continua & permanens est huiusmodi accidens, non autem numerus & tempus, vt patet: ergo sola quantitas continua & permanens est summum genus huius categoriæ.

Dico secundò. Quantitas summum genus huius categoriæ bene diuiditur in lineam, superficiem & corpus, quæ licet materialiter se includant, non se includunt tamen formaliter.

Obserua primò, longitudinem quantitatis diuoluntate possè concipi solam sine latitudine ac profunditate. Primò ita vt illas neget: secundò ita vt illas non neget, sed cogitetur tantum illis non cogitatis, per abstractionem scilicet prædictam. Quando linea definitur longitudo sine latitudine ac profunditate, intelligitur longitudo propterea illas negat, non autem longitudo propterea ab illis abstrahitur. Eodem modo superficies negat profunditatem, quando dicitur longitudo & latitudo expers profunditatis; nam longitudo, quæ est in superficie, potest quidem abstrahi à latitudine, sed non potest illam negare: & latitudo, quæ est in corpore, abstrahi potest à profunditate, non autem illam negare.

Obserua secundò, speciem vnam quantitatis, v.g. lineam, possè considerari vel materialiter, vel formaliter. Tunc consideratur materialiter, quando consideratur secundum solam entitatem v.g. entitas ipsa, & longitudo lineæ includitur in superficie, sicut binarius est in ternario secundum

dum entitatem, hoc est materialiter. Tunc consideratur formaliter, quando consideratur secundum propriam rationem, v. g. linea formaliter sumpta est longitudo cum negatione latitudinis, sicut binarius sumptus formaliter est binarius cum negatione ternarij. Dixi ergo lineam materialiter sumptam inclusam esse in superficie, & corpore, quia superficies & corpus includunt longitudinem: sed nego includi formaliter, quia superficies & corpus non includunt negationem longitudinis. Idem dico de superficie.

Ratio asser-tionis. Ratio ergo conclusionis est, quia illæ sunt veræ species quantitatis, quæ veram participant rationem quantitatis, extensionem videlicet impenetrabilem, & quæ non se includunt formaliter, sed ad summum materialiter: linea, & superficies sunt huiusmodi: ergo illæ sunt veræ species huius categoriæ.

Proprietates quantitatis. Dico tertio. Proprietates quantitatis sunt, non suscipere magis & minus, non habere contrarium; æqualitas, aut inæqualitas, actualis impenetrabilitas, extensio localis actualis, diuisibilitas & aliæ huiusmodi.

Ratio est, quia illud non suscipit magis & minus, quod in eadem parte subiecti non potest plures habere partes: quantitas cum sit impenetrabilis, non potest plures habere partes in eadem parte subiecti: est ergo incapax intensiois aut remissionis. Deinde contrarietas est inter duo, quæ per propriam actionem se mutuo expellunt ab eodem subiecto: partes quantitatis, licet impossibilitatem habeant in eadem subiecti & loci parte, per veram tamen actionem non se mutuo expellunt, sed per impossibilitatem formalem, eodem modo quo se mutuo expellunt formæ substantiales.

Solutio prima dubit. Ad primam respondeo Aristotelem, quando quantitatem discretam, & successivam numeravit inter species quantitatis, ex sensu duntaxat vulgi loquutum esse, non autem ex suo, ut ostenderet illas reduciue pertinere posse ad hanc categoriam, quatenus aliquam habent similitudinem cum quantitate propriè dicta, propter diuisibilitatem, & extensionem.

Solutio secunda. Ad secundam satis dixi secundam conclusionem, quomodo materialiter istæ species se includant, idque in multis aliis diuisionibus locum habet, sic enim mentis operationes tres dicuntur esse, tamen secundam operationem includat primam, & tertia primam & secundam; sed materialiter, non formaliter. Anima diuiditur in vegetatiuam, sensitivam, & rationalem: ubi patet quod sensitiva includit vegetatiuam, & rationalis vegetatiuam ac sensitivam; simili enim modo superficies includit lineam, corpus verò includit lineam & superficiem; quod non impedit quin illæ sint veræ species in hac categoria, quia non sunt species propterea materialiter, sed propterea sumptæ formaliter; id est linea est species quantitatis categoricæ, non propterea abstrahit à latitudine ac profunditate, sed propterea negat utramque. Si enim sumatur illa longitudo, quæ est in superficie, & cogitur sine latitudine, non erit prima species quantitatis, nisi explicite neget latitudinem. Idem dico de superficie, quæ inclusa est in corpore. Illa igitur longitudo sic præcisa est genus ipsum quantitatis, quod immediatè diuiditur in longitudinem puram, quæ dicitur linea; & longitudinem non puram, quæ superficies est, &

A corpus. Nego autem quod quantitas summum genus possit abstrahi à latitudine; nam eo ipso quod dicitur extensionem, dicitur longitudinem, neque simili modo dici potest quod latitudo sit summum genus, ex quo soluitur difficile argumentum, quo dicitur longitudinem sic præcisam esse speciem quantitatis, cum non sit summum genus, magis quàm latitudo; vix enim asserri potest ratio, cur dici non possit, quod latitudo præcisa non sit summum genus, æquè ac latitudo; nisi quia latius patet, & magis est vniuersalis longitudo, quàm latitudo; atque adeo est illa prior.

SECTIO III.

De prædicamento qualitatis.

Categoriam hanc ceteris difficiliorem esse merito asserit Augustinus in libro categoriarum; neque parua prudentiæ esse, qualitatem cum ceteris penè confusam, mentis viuacitate discernere. Sunt autem tria potissimum, quæ de illa quæri debere merito videantur: primò qualis sit eius definitio: secundò quænam proprietates: tertio quænam sit series categorica, seu diuisio eius in species.

Ratio autem dubitandi præcipua est primò circa eius propriam definitionem; vix enim inueniri potest definitio vlla, quæ naturam eius sic explicet, ut distinguat qualitatem ab omnibus aliis categoriis. Primò definiuit Aristoteles qualitatem, *Eam quæ dicimur esse quales*. Sed sanè non est notius, quid sit esse quale, quàm quid sit qualitas. Secundò definit Suarez *dispositio, scilicet, ut sit, Accidens absolutum per se primò institutum ad perficiendam, & ornandam intrinsecè substantiam, tum in existendo, tum in operando*. Sed hoc non videtur minùs convenire quantitati, quàm figuræ, aut cuius alteri qualitati. Tertio definiunt alij qualitatem, *Accidens absolutum consequens formam*; quod totum quantitati convenit, quæ sequitur formam æquè ac materiam, cum utramque pariter extendat. Quarto definit Hurtadus qualitatem, *Est accidens absolutum à quantitate distinctum*; quæ definitio licet vera sit, non explicat tamen essentiam qualitatis. Neque melius definit Arriaga qualitatem, *Accidens absolutum*; ubi supponit illam indistinctam esse à substantia, quod reiectum est aliàs.

D Secundo non videtur etiam qualitas diuidi posse in quatuor species, quas assignat huic summo generi Aristoteles: nam figura non debet vocari qualitas, quæ accidens est absolutum; figura verò est modus. Deinde si terminus quantitatis ponitur esse qualitas, similiter substantia, quæ terminus est substantiæ, numerari poterit inter species qualitatis; non enim minùs completa est, quàm figura. Denique cum figura nihil sit distinctum à quantitate, multò erit commodius ponere illam in categoria quantitatis, quàm qualitatis.

E Tertio, si quatuor illæ sint species qualitatis, necesse est ut illæ sint impermixtæ, ita ut id quod pertinet ad vnam speciem, ad alteram non pertineat, alioqui res eadem esse poterit in multiplici specie, quod implicat. Sed aliquæ qualitates possunt esse in multiplici specie; nam calor v. g. propterea actius, pertinet ad secundam speciem; & propterea perficit substantiam ignis in ordine ad esse, est

Prima dubitatio de ipsa definitione.

Secunda de figura.

est patibilis qualitas, & ad tertiam speciem re-
vocat.

Definitio
qualitatis.

Dico primò, rectè definiti qualitatem, *Est acci-
dens absolutum, ex se penetrabile, perficiens sub-
stantiam ad existendum vel operandum.*

Ratio est, quia ut rectè notat S. Thomas 1. 2.
quæst. 49. art. 2. qualitas significat id quod deter-
minat indifferentiam rei alicuius; & qualificare
est determinare id quod est indeterminatum; hoc
autem facit accidens illud quod nec est respo-
ctuum, nam sic esset relatio; nec impenetrabile,
nam sic esset quantitas, & perficit subiectum par-
tim in ordine ad existentiam, partim in ordine ad
operationem; quia sic ad nullam pertinet ex vl-
timis sex categoriis. Error & habitus malus di-
cuntur perficere subiectum in ordine ad operatio-
nem, etiamsi magis propriè illud inficiant; quia
inclinant & disponunt ad facilè operandum, sal-
tem malè. Calor etiamsi aquam non perficiat, qua-
litas tamen est, quia perficit saltem aliquod sub-
iectum, cui est connaturalis. Bona ergo est quali-
tatis definitio, quam attuli.

Eius pro-
prietates.

Dico secundò, proprietates qualitatis rectè tres
numerari; suscipere magis & minus, id est habere
plures vel pauciores sui partes in eadem parte
subiecti; habere contrarium; facere simile aut
dissimile. De prima proprietate dictum est in li-
bris de generatione: de secunda in Logica, ubi
exposui varia genera oppositionum: de tertia
constabit ex dicendis statim de categoria relatio-
nis; nam convenientia in ratione substantiæ sæ-
pius est identitas; in quantitate dicitur æquali-
tas; in qualitatibus magis propriè vocatur si-
militudo.

Eius divisio
in quatuor
species.

Dico tertio, qualitatem summum genus in
hac categoria rectè dividi in quatuor species, quæ
tamen essentialiter impermixtæ sunt, & specie
differant, non distinguuntur tamen necessariò
realiter.

Primam partem habet Philosophus, tum in
Logica, tum in Metaphysica, ubi quatuor tri-
buit species huic categoriæ, cui tamen haud du-
biè poterunt aliæ multæ attribui species. Sed
quadrupartita tamen hæc divisio commoda est,
& videtur esse adæquata, cum illis singulis vera
qualitatis ratio conveniat, & nulla sit qualitas
excogitabilis, quæ ad vnam ex illis non referatur.
Prima species est habitus & dispositio. Nomen
habitus intelligitur qualitas difficilè mobilis à
subiecto, quæ dat facilitatem ad operandum: no-
mine dispositionis intelligitur habitus adhuc im-
perfectus. Secunda species est potentia & impo-
tentia. Nomen potentia significat qualitatem in-
natam, quæ tribuit subiecto simpliciter operari,
cum habitus det solum operari facilè. Impotentia
est potentia solum imperfecta, non autem caren-
tia potentia, quam constat appellari non posse
speciem qualitatis. Tertia vocatur patibilis quali-
tas, & passio. Patibilis qualitas illa est, quæ diu
durat in subiecto, ut illud perficiat in ordine ad
se, ut calor perficit ignem. Passio autem non du-
rat, qualis est rubedo orta ex verecundia. Quarta
est figura & forma. Nomen figura significat
quantitatem ut certo modo terminatam, ut figu-
ra circularis, aut quadrata. Forma est eadem figu-
ra, prout affecta sensibili qualitate, ut pulchritu-
do. Patet ergo, quod habitus & dispositio deter-
minant substantiam ad facilè operandum; poten-
tia & impotentia determinant ad simpliciter ope-
randum; patibilis qualitas & passio perficiunt

A substantiam ut connaturaliter in seipsa existat; fi-
gura & forma perficiunt, ut existat connaturali-
ter, quatenus corporea est. Quatuor ergo illæ
sunt species quantitatis, quibus tota eius natura
convenit.

Scio posse opponi, habitus supernaturales, &
characterem sacramentalem esse veras qualitates,
quas tamen non facilè sit ad vnam ex speciebus
illis reuocare: sed de hoc dixi satis in Theologia;
loquor enim duntaxat in hoc loco de qualitatibus
naturalibus, quas omnes contendo pertinere ad
vnam ex enumeratis speciebus. Habitus autem
supernaturales, quos Aristoteles cognoscere nul-
quam potuit, pertinent partim ad primam, par-
tim ad secundam speciem. Character sacramen-
talis reuocatur etiam ad secundam speciem, qua-
tenus idoneum reddit subiectum ad quoddam ope-
rationes. De speciebus intentionalibus suo etiam
loco disputatum est.

Secunda pars, tamen si fateatur quatuor has
species differre formaliter & essentialiter inter se,
cum habeant diversas definitiones; negat tamen
contra suam illas ita inter se necessariò differre
realiter, ut qualitas eadem realis, quæ in vna est
specie, non possit sub alio conceptu pertinere ad
aliam speciem; quia quædam sunt, quibus reuera
convenit definitio vtriusque speciei, ut dixi de
calore, qui perficit ignem ad operandum, quæ-
nus actius est, & pertinet ad secundam speciem;
& perficit ad existendum, quatenus est proprietas
connaturaliter debita, pertinetque ad tertiam spe-
ciem. Patet autem, quod duo membra eiusdem
speciei accidentaliter solum differunt, quia non
differunt nisi secundum magis & minus, ut ex
dati singularum definitionibus facile colligi
potest.

Ad primam respondeo Aristotelem, quando
dixit qualitatem illam esse, quæ dicitur qualis;
& quorundam aliarum huiusmodi definitiones non raro
affert, supponere quod in communi loquendi usu
concretum est quodammodo notius abstracto,
vel certe illas esse magis explicationes qualiam,
quàm definitiones. Reliqua clara sunt ex data de-
finitione qualitatis, per quam distinguitur suffi-
cienter à qualibet alia categoria.

Ad secundam respondeo figuram esse veram
qualitatem, quia in ratione afficiendi, & perfi-
ciendi subiectum convenit cum aliis qualitatibus.
Quando autem appellatur accidens absolutum,
significatur quod non est relatum prædicamen-
tale: modus ergo esse potest qui transcendentaliter
refertur ad modificatum. Substantia non est di-
rectè in prædicamento, quia est ens incompletum,
cum sit complementum substantiæ. Terminus au-
tem quantitatis est ens completum in suo genere.
Cum ergo definitio qualitatis conveniat figuræ,
sitque completa, & distinguatur ab ipsa quanti-
tate, merito illa numeratur inter species qua-
litate.

Ad tertiam respondeo esse quidem impossibile,
ut duæ species infimæ sint indistinctæ realiter,
quia nihil potest habere multiplicem constitutio-
nem essentialem, quin sit multiplex. Sed hoc ve-
rum non est de speciebus subalternis; quia si sum-
ma genera non sunt necessariò realiter distincta,
ut patet in actione & passione, multò minus de-
beant esse distinctæ species subalternæ.

Addi poterant hæc sex ultimæ categoriæ, qui-
bus hoc est commune, quod sint entia relativa
secundum dici. Sed actio, passio, ubi, quando, quomodo

scitum esse, explicata sunt in libris Physicorum. Habere, denominatio est extrinseca à veste, quæ ambit, vel ornat corpus, de qua nihil video esse scitu dignum.

QVÆSTIO V.

De prædicamento relationis.

Relationum
miracula.

DE reliquis categoriis obiter tantum dixi, quia plenior earum tractatio alibi data erat. Relationes propriæ huius loci sunt, & illarum tota consideratio nullibi melius tradi potest. Relationes, inquam, arcanum naturæ miraculum, compedem innoxiam, catenam liberam, hostile fedus, extra se idem, plura vnum. Illas nec tenere potest creaturarum rerum natura, nec fugere; nec audet negare, nec potest aspicere. Est enim in relatione coniunctio duorum sine plurium nexu. Extranea sibi est, nec à se recedit, & in aliud tendit; vni se applicat, & plures consignat; alterum nominat, & seipsam explicat; nunquam melius sua, quam cum est extra se tota; nunquam verius ipsa, quam cum à se longius est digressa.

Totum esse
habet ad
aliud.

Peregrinatur intra se, immutata interit, illibata crescit, multiplicatur sine sumptu, alienis crementis auctior, nec intra se maior; sine termino suo tota, & tamen nulla; & mancipatio mutua, dum extremum vnum illius totum se alteri subiicit, & sui intus eodem tempore illud efficit: in naturarum affinitate nascitur, nec in earum varietate consumitur: oppositionem habet, dum facit similitudinem: sine sensu moritur, quia nascitur sine motu; & ubi desinit aspicere, statim cessat vivere; toties in vna re multiplex, quoties eam maiorem esse contigit, vel minorem. Thefauros videlicet relationum innumerabiles pauperissimus quisque possidet; acervos portat absque vilo pondere; diuitias habet, quas nemo solus habere potest; innocentes gazas, alienas, & tamen nostras.

Diuinæ re-
lationes.

Habet illas creatura quælibet, quia est ad aliud, neque tota esse potest sui iuris: ad alterum tota, quia nata ex alio. In Deum respectus ad creaturas cadere nullus potest, quia in seipso, & ad seipsum totus est, & seipso totum bonum suum est. Habet in sinu suo aspectum triplicem vnius sui, in se manentem, ad se digressum; nec vnum totum, nec totum trinum, multiplicem vnum, diuisionem indiuisam, trium in vno nexum, in seipso à se diuersum: substantiam sapiens suam, & semel diuinam; sapiens eandem, sed non multiplicem; sapiens datam, & semper suam; in tribus relatiuis totam, ut non semel intuentium oculis alliceret; in tribus personis vnam, ut cognata sibi ipsa esset, quæ sibi soli par esse posset.

Relatio Dei
ad creatu-
ras.

Ad res à se factas imperium habere potest, sed non respectum; ad seipsum omnia refert, impotens referri; ordinem in omnibus facit, quem habere nescit, bona sua transfundere nititur in omnes, & intactus ab omnibus manere. Haberet enim oceanus ille totius pulchri Nilam aliquam decoris sui sibi aduentitiam? Haberet ille sine nomine omnino, aliquod nomen extra se natum? Et deberet aliquid creaturis infinitas, quod auferri posset, aut admitteret? Aternitas
R.P. de Rhodes curs. Philosoph.

A aliquid nouum, quo creatura prior fuisset? Tu nobis Deus maxime habes aliquid, quod sine nobis tuum esse non potest; qui nec ditior es, quod nos habeamus; nec potentior, quod facias; nec beator, quod respicias; qui nec minus potens esses, si nos fieri non possemus; nec minus sapiens, si cognosci non valeremus.

De hac igitur tam ignota, & tam mirabili categoria, ut plenè dispertem, totam controuersiam sex capitibus concludo. Primum sit relationum existentia, natura, proprietates. Secundum, proximum subiectum, seu fundamentum & distinctio eius à relatione. Tertium terminus. Quartum varia species relationum categoricarum.

B Quintum relationes non categoricae. Sextum subiectum remotum; perferam utrum sint in Deo relationes ad creaturas.

SECTIO I.

Relationum prædicamentaliū existentia,
natura, proprietates.

Certum est primò, ista potissimum vocabula Explicatio
in hac materia cognoscenda esse, *relatio*, *ratio*, *correlatio*, *fundamentum*, *terminus*, *ratio fundandi*, *ratio*, *vocum*.

Relatio significat comparisonem vnius cum alio, & respectum; seu habitudinem vnius ad aliud; id est id quo vnum respicit aliud; quia referri significat comparare, seu dirigere vnum ad aliud.

C Paternitas v. g. dicitur relatio, quia est id quo pater respicit filium. Correlatio est mutus respectus vnius ad alterum; id est, relatio per quam aliquid refertur ad aliud, quod ad ipsum refertur; quia est id quo filius qui respicitur à patre, respicit patrem. Idem relatio alia dicitur esse mutua, quando ex parte extremi vtriusque reperitur relatio; sic enim pater respicit filium, & filius respicit patrem; alia est relatio non mutua, quando in vno tantum extremo est relatio realis; sic enim dicam Deum respici à creaturis, quas tamen ipse non respicit. Fundamentum est id quod est causa subiecto ut habeat relationem, ut in patre potentia generatiua est fundamentum paternitatis; in pariete albo, albedo est fundamentum similitudinis. Terminus est id quod ab alio respicitur. Ratio fundandi est conditio requisita ut exurgat relatio, ut in relatione paternitatis generatio dicitur ratio fundandi. Denique subiectum relationis est illud, quod sustentat relationem, siue relatum, aut correlatum: pater v. g. est subiectum paternitatis.

Certum est secundò, relationem diuidi in relationem realem, quæ scilicet fictitia non est; & relationem rationis, quæ fictitia est. Secundò, realem aliam vocari secundum esse, cuius esse est ad aliud; aliam secundum dici, cuius esse non est ad aliud, sed explicatur per ordinem ad aliud. Tertiò relationem secundum esse aliam vocari transcendentem, quæ in omnibus reperitur prædicamentis, & est, ut dicitur in sequentibus, ens partim absolutum, partim respectuum: aliam prædicamentalem, quæ in solo est prædicamento relationis, estque purus respectus, id est nihil aliud quam respectus. De huius ultimæ solius existentia, natura, proprietatibus nunc quæritur, de reliquis postea videro.

Triplex di-
uisio rela-
tionum.